

Kwart eeuw NV Bergkwartier: 25 jaar zorg voor de Deventer binnenstad

MATH BERKERS

De NV Bergkwartier, Maatschappij tot Stadsherstel te Deventer, mag een succesvolle organisatie heten. In de kwart eeuw dat de NV bestaat, heeft ze ruim 90 panden gerestaureerd en al even lang treedt ze op als verhuurder van het door haar gerestaureerde bezit. Al die jaren is de NV bovendien in staat geweest om haar aandeelhouders het maximale percentage dividend uit te keren.

Het Bergkwartier vanuit de lucht
(foto Aerophoto Teuge)

geduurd heeft voor ik de historische waarde van dit gebied ging beseffen. Maar begrijp goed, het Bergkwartier was een stuk stad waar bij wijze van spreken nauwelijks nog iemand woonde.'

Dat het Bergkwartier een gebied met weinig historische waarde was, dat vonden er wel meer. Door de aanleg in de jaren veertig van de Wilhelmina-brug over de IJssel is er een drukke verkeersweg vlak langs het Bergkwartier komen te liggen. Er moet ergens nog in een of andere gemeentelijke bureaulade een plan liggen om deze brug een afrit te geven, dwars door het Bergkwartier heen, naar het centrum van Deventer, naar de Brink.

Zo ver kwam het dus niet. Om een lang verhaal kort te maken: in nog geen twee weken had de Deventer bevolking het benodigde startkapitaal voor de NV bij elkaar gebracht.

Jubileumboek

Ter gelegenheid van het zilveren jubileum verschijnt in november een boek over alle panden die in bezit zijn van de NV Bergkwartier. Van ieder pand zijn twee foto's afgedrukt, een van voor de restauratie en een van de huidige situatie. De belangrijkste ingrepen tijdens de restauratie worden uit de doeken gedaan en vooral wordt aandacht besteed aan de bewoners die hun stempel gedrukt hebben op het aanzien van hun huis. Het boek is geschreven door de historica *drs B. Rademaker-Helfferich*. Mevrouw Rademaker-Helfferich is jarenlang secretaris geweest van de Deventer monumentencommissie en zij is nu nog steeds secretaris van de Stichting Oud-Deventer. Als geen ander is ze op de hoogte van de geschiedenis van haar stad. Ze was zo vriendelijk om, na

Een staat van dienst om trots op te zijn, maar haar grootste verdienste is niet eens genoemd: NV Bergkwartier heet niet voor niets Bergkwartier, het voortvarende restauratiebeleid van de NV heeft de gelijknamige Deventer stadswijk voor een gewisse sloop behoed.

We schrijven begin jaren zestig, wie had toen in Nederland aandacht voor

Monumenten? De directeur van Bergkwartier, *ing. G.J.D. Eggink*, herinnert zich nog goed hoe hij eens, samen met een projectontwikkelaar, door het Bergkwartier wandelde. 'Nee, dat hier iets te redden zou zijn, was helemaal geen vraag. Het enige waar we het over hadden, was wat er voor in de plaats zou moeten komen. En ik moet eerlijkheidshalve bekenen, dat het bij mij ook enige tijd

Eerste voltooid huizen in het Bergkwartier (foto Theo Peterse)

het gesprek dat ik met haar en de heer Eggink had, mijn gids te zijn tijdens een wandeling door het Bergkwartier.

Als je nu door het Bergkwartier wandelt, dan is het maar moeilijk je voor te stellen dat dit 25 jaar geleden een wijk was die op de nominatie stond om afgebroken te worden. Onderweg valt veel te genieten. Wie goed kijkt ziet bouwsporen uit de middeleeuwen, een boognis of een fragment van een kruisvenster. De 17de eeuw is prominent aanwezig. Karakteristiek zijn de Gelders-Overijsselse gevels met in- en uitgezwenkte bakstenen geveltoppen en hoger opgetrokken pinakels. De meeste trapgevels stammen uit het eind van de 16de en uit de eerste helft van de 17de eeuw. De 18de eeuw heeft

slechts enkele eenvoudige klokgevels nagelaten. Lijstgevels uit de 19de eeuw zijn er vanzelfsprekend in overvloed. Het Bergkwartier is als zelfstandige nederzetting ontstaan op een rivierduin en pas later door Deventer opgeslokt. De op het hoogste punt gelegen Bergkerk domineert de stadswijk. Smalle straatjes leiden er naar toe.

Panden opgedeeld in appartementen

'Het is natuurlijk jammer', verzucht mijn begeleidster, mevrouw Rademaker-Helfferich, 'dat noodgedwongen veel van de grotere panden opgedeeld zijn in meerdere appartementen.' Maar, in hart en ziel historica, relativeert zij haar eigen opmerking: 'Je had hier in de 18de of 19de eeuw moeten komen. De oorspronkelijke bewoners van deze huizen waren buiten de stad gaan wonen en in sommige panden woonden in die tijd wel 6 gezinnen.'

De meeste panden zijn in uitstekende staat en zorgvuldig gerestaureerd. Soms wat te zorgvuldig naar mijn smaak; de voorliefde voor de 17de eeuw ligt er af en toe toch wat te dik bovenop. Deze voorkeur blijkt ook uit het herplaatsen van enkele natuurstenen poortjes. Maar ook nu blijkt mijn gids weer op en top historica. 'Hergebruik is van alle tijden', zo repliceert zij mijn opmerking, 'dit heeft men door de eeuwen heen gedaan. En wat dan nog, je kunt zo'n poortje ook in de kelder laten liggen, het is maar wat je wilt.'

Bergkwartier weer levendige stadswijk

Het Bergkwartier mag gerekend worden tot de paradepaardjes uit de geschiedenis van de Monumentenzorg en hoort thuis in het rijtje Middelburg, Heusden en het Stokstraatkwartier van Maastricht.

Het is weer een levendige stadswijk geworden. De vanzelfsprekend wat duurdere huizen worden gemakkelijk verhuurd. De middenstand heeft de wijk ook ontdekt en het zijn vooral de wat exclusievere winkels die er neergestreken zijn.

Maar in het Bergkwartier is, op een oud fabrieksterrein, ook een groot complex sociale woningbouw verrezen. Dankzij een extra financiële bijdrage van de gemeente is hier een fraai stukje aangepaste woningbouw gerealiseerd. 'Hier mag best de naam van *B.J.M. Duimel* (Duimel, algemeen directeur van Heemschut, was toen wethouder in Deventer) genoemd worden', benadrukt de heer Eggink in ons gesprek.

Al heeft het Bergkwartier de naam gegeven aan de NV, toch bleef deze wijk niet lang het exclusieve werkerterrein van de Maatschappij. Toen in een ander deel van de historische binnenstad van Deventer enkele panden onder de slopershamer dreigden te bezwijken, wist men de NV Bergkwartier snel te vinden. Sinds 15 jaar opereert de NV als stadsherstelorganisatie in de hele binnenstad van Deventer.

Eggink: 'Ja, en dan dit jaar nog uit en dan is het afgelopen, dan hebben we niks meer om handen. De geldkraan van de Rijksoverheid is dichtgedraaid en zonder subsidies zijn restauraties nu eenmaal niet te financieren.' Maar echt somber klinkt hij niet: 'Het komt wel goed. Wij Deventenaren, van hoog tot laag, wij houden van onze stad.'

Math Berkers is geograaf te Raalte

Het boek van mevrouw *drs B. Rademaker-Helfferich* zal in november verschijnen. De uitgever is Arko te Nieuwegein. De prijs wordt f 39,50. De titel is nog in beraad.

'De stad staat niet stil....'

Zorg voor oude Deventer geeft stad toekomst

LEO VAN DER MEULE

Het citaat uit het chapeau zou niet misstaan in een gedicht van Hans Lodeizen of Lucebert. We tekenden haar op uit de mond van H.F.A.Rademaker tijdens een gesprek dat wij met hem en drs J.R.M. Magdelijns hadden over het zojuist gereed gekomen beleidsplan monumentenzorg 1993-1996 van de gemeente Deventer. Magdelijns is hoofd van de afdeling monumentenzorg in die stad en Rademaker de stadsarchitect in ruste maar nog altijd zeer betrokken bij het monumentenbeleid. Enkele indrukken uit een boeiend gesprek over hoe de zorg voor het oude Deventer de stad ook in de toekomst jong moet houden.

Veel monumenten, nog meer zorg

Het door *Magdelijns* geproduceerde plan 'Omwille van de Historische Kwaliteit' mag er wezen. Een kleine vijftig pagina's problemen en argumenten, gevolgd door maar liefst vijftien doelstellingen waarvan er een aantal nog is onderverdeeld. Het hele document lezen kost zeker twee uur en er moet maanden werk in zitten. Bescheiden geeft men in het begin aan dat men niet opnieuw het wiel heeft willen uitvinden. De nota's van Leiden en Amersfoort, beiden uit '91, en 'Gemeentelijke Monumentenzorg op de rails' van *Nelissen/Verfürden* werden gebruikt. Sinds 1986 is een groot gedeelte van de Deventer binnenstad, inclusief het over de IJssel gelegen stadsdeel 'De Worp', beschermd stadsgezicht. Er zijn bijna 500 rijksmonumenten, 600 beeldbepalende panden en 130 gemeentelijke monumenten. Dit alles in ogenschouw nemend ligt het in de lijn der verwachting dat, zeker voor wat de binnenstad aangaat, de monumentenzorg haast wel in contact met andere beleidsterreinen moet komen. Het plan geeft hier ook, en terecht naar onze mening, uitdrukking aan. Behalve de monumentenzorg zelf met al zijn eigen taken en problemen komen ook de ruimtelijke ordening, stadsvernieuwing, volkshuisvesting en het (cultuur)toerisme aan bod. En dit is nog maar een greep.

Wachtlijst groeit

Het beleidsplan komt nogal verreikend over. Hans Magdelijns benadrukt dat wie niet waagt zelden wint. Bovendien is ook de plaatselijke politiek gebaat bij een zo volledig mogelijke presentatie van knelpunten, verlangens en voornemens. Uiteindelijk bepaalt de gemeenteraad dan welke dromen er waargemaakt kunnen

Brink met de Waag vóór de herinrichting. Autoblik bedierf het ruime plein. Nu is de auto verbannen (zie foto op pag. 9).

Reconstructiewerkzaamheden op de Brink

worden. Ook in Deventer wordt het gemeentebestuur in zijn keuzemogelijkheden ernstig beperkt door de steeds verder terugschrijdende rijksbudgetten. Over de jaren 1990-'98 loopt de bijdrage uit Den Haag terug van 8,3 tot 6 ton. En dat voor bijna 500 monumenten! De wachtlijst in Deventer groeit dan ook gestaag en daarmee het aantal in kommervolle omstandigheden verkerende monumenten. Doelstelling 7 uit het plan behelst dan ook het ontplooiën van alle mogelijke activiteiten om die rijksbudgetverlagingen tegen te gaan en de geldstroom terug te brengen op een meer realistisch niveau. De lezer van dit blad die Deventer kent, zal opperen dat het toch een heel mooie stad is waar veel historische gebouwen er prima bijstaan. Die lezer heeft gelijk en Deventer verdient dan ook een pluim voor haar inspanningen gedurende de afgelopen 20 jaar. Volhardt het rijk echter in de, naar onze mening ook economisch onverstandige bezuinigingsdrift, dan naderen steden als Deventer snel het punt waarop monumentenzorg dreigt om te slaan in monumentenwanhoop. Dat het er in Deventer nu allemaal zo goed uitziet is niet in de laatste plaats te danken aan de heer *Rademaker*. In de zestiger jaren in dienst getreden vormde hij al gauw een tandem met de toenmalige wethouder *B.J.M. Duimel*. Er lag een vracht werk op het tweetal te wachten, maar er was ook veel goede wil. Duimel onderscheidde zich door betrokkenheid, werklust en een ronduit ongebruikelijke aanpak. Onbekommerd door de gemeentelijk politieke porseleinkast banjerend wist hij schier onmogelijke zaken toch tot een goed einde te brengen. Rademaker was er steeds als de kippen bij om 'zijn' wethouder van de juiste informatie en argumenten te voorzien. Ook de

'Stichting Oud-Deventer' en de *NV Bergkwartier* lieten en laten zich niet onbetuigd. Al in een zeer vroeg stadium gaf men hier de samenwerking tussen burger en overheid gestalte zoals die pas later gemeengoed zou worden in andere plaatsen.

Nieuwbouw in binnenstad moet kunnen

Het is er Rademaker en Magdelijns niet om te doen de stad om te vormen tot een onveranderlijk geheel. Er moet wel leven in de brouwerij blijven. Het aantrekkelijke woningwet-project aan de Sijzenbaan van architect *Theo Bosch* bewijst dat ook nieuwbouw in de Deventer binnenstad mogelijk is. Wel moet het Rademaker van het hart dat hij, met respect voor het idee van de terugtrekkende overheid, graag zou zien dat men juist op het gebied van ruimtelijke ordening e.d. een stapje naar voren deed. De veelgeprezen vrije markt levert niet altijd zo vanzelfsprekend de stedenbouwkundige kwaliteit op die men haar toedicht. Integendeel.

Reclame-uitingen

Men wordt dat o.a. ook gewaar in het winkelgebied dat een flink deel van de binnenstad tussen Brink en Grote Kerkhof opvult. Door de gang van zaken met betrekking tot reclame-uitingen, luifels, uithangborden en de vormgeving van puin dreigt hier veel kwaliteit verloren te gaan. Magdelijns wil met zijn afdeling een tegenoffensief inzetten. Met een of andere dwingende verordening strijk je alleen tegen de haren in. Men kiest derhalve voor bewustmaking, voorlichting en overreding. Op lange termijn vrijwel zeker het meest effectief maar voorlopig wel veel tijdrovender. Enkele winkeliers zijn al 'om'. Magdelijns hoopt hun gevels en omzetcijfers te gebruiken als elementen in een voorlichtend pleidooi, met dia's en al. Uw verslaggever was erg enthousiast

over de doelstellingen met betrekking tot bouwhistorisch onderzoek. Het opnemen van de gegevens die dit oplevert in de uiteindelijke restauratie-aanpak voorkomt het onnodig verlopen van die elementen die een monument nu juist tot drager van cultuurhistorie maken.

Hypermoderne deur geslaagd

Na het gesprek drink ik met de heer Rademaker nog even een biertje op een terras op de Brink. Het is prachtig weer en als plek, die noodt tot monumentaal mijmeren is de Brink welhaast onovertroffen. Dat komt mede door de onlangs gereed gekomen herinrichting van het plein, o.m. een project van Magdelijns. Rademaker verklaart zijn liefde voor een prachtig ontworpen en gedetailleerde, hypermoderne deur in een eigentijds pand. Ook wijst hij op de oude kastanjes die naar zijn mening onnodig, en in strijd met doelstelling 5c, geroid dreigden te worden. Ze zouden het zicht op de gevels belemmeren. De kastanjes zijn gelukkig gebleven hoewel de smaken in Deventer op dit punt blijven verschillen, bleek ons later. Niet iedereen in Deventer is er gelukkig mee, dat de grillige grote, te dicht op de gevels staande kastanjes gebleven zijn. Zeer onregelmatig aanwezig belemmeren deze bomen het zicht op de mooie gerestaureerde gevels. Op sommige plekken, waar deze niet stadse bomen vervangen zijn, komen de gevels heel mooi uit op dit plein. Evenals de in 1984 teruggeplaatste fontein, die in 1964 moest wijken voor vier parkeerplaatsen en nu als middelpunt op de Brink staat te pronken. Al met al lijken, na de herinrichting en de nieuwe holle bestrating (zie het speciale artikel hierover) de oude gevels aan de Brink nog rijziger en statiger. De Brink is autovrij. Wat een verademing. Al deze inspanningen zijn wel degelijk ook een vorm van monumentenzorg.

Leo van der Meule is lid van de PC Heemschut Zuid-Holland

Symposium begraafplaatsen

Op woensdag 3 november 1993 wordt in de aula van het Koninklijk Instituut voor de Tropen, Mauritskade 63 te Amsterdam een symposium gehouden over begraafplaatsen. Diverse sprekers zullen onder meer de cultuurhistorie, het (gemeentelijk) beleid en het beheer met betrekking tot tuin- en landschapsarchitectuur en vormgeving en kunst van en op begraafplaatsen belichten. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) organiseert dit symposium in opdracht van de Stichting Cultuurfonds van de NV Bank Nederlandse Gemeenten. Tijdens de conferentie zal een fotoboekje over begraafplaatsen in Nederland worden uitgereikt.

Inschrijving kan plaatsvinden bij het Congres- en Studiecentrum van de VNG, mevrouw A. Hogewoning, tel.nr. 070-3738459.

'Geen Bobbejaanland of warme bakkers-stijl'

Herinrichting Brink en Bergkwartier

BERT FRANSEN

De Brink, het centrale plein in Deventer, is na herinrichting onherkenbaar veranderd. Hetzelfde gebeurt misschien met het Bergkwartier in deze stad, waarvoor ideeën worden ontwikkeld. Een gesprek over deze markante plekken met twee bij uitstek deskundige mensen: gemeente-adviseur prof. Henk Goudappel, en Aad Trompert, de herinrichter van de Brink.

De heringerichte Brink

De Brink is autovrij gemaakt en opnieuw bestraat in een holle vorm, met de Wilhelminafontein als diepste punt. Deze bleef op zijn oude plaats, maar kwam ten opzichte van de bestrating 60 cm hoger te liggen en werd daarom voorzien van drie omringende treden. De Waag staat nu weer helemaal op het plein zelf, enigszins verheven, nadat het vele jaren een weg voor zich heeft moeten dulden.

Waarom de holle vorm? Ik vraag het aan stedenbouwkundige Aad Trompert, de herinrichter. Bij een prijsvraag, die het gemeentebestuur voor de Brink uitschreef, behaalde hij de tweede prijs. Omdat zijn ontwerp het makkelijkst uitvoerbaar was, kreeg hij de voorkeur boven nummer één. Zijn plan is niet spectaculair, maar maakt indruk door haar eenvoud.

Trompert: 'Als je aan de rand van een hol plein zit, kijk je er makkelijker overheen. Dan komt de ruimte goed tot haar recht. Het is hetzelfde als wanneer je Deventer ziet liggen aan de overkant van de IJssel. Dat geeft een mooi silhouet, een beeld dat je onthoudt. Bovendien, als je midden op

het plein staat, zijn de gevelwanden majestueuzer, hoger, duidelijker, waardoor ze meer uitdrukking krijgen. En ten derde is het zo, dat je aan een hol plein prettiger zit dan aan een bol plein.'

De middenstand heeft hooggespannen verwachtingen van de face-lift. Want het plein wordt omzoomd door wel erg veel terrasstoelen, spaarzaam bezet vandaag door het druilerige weer. Ze staan op duidelijk afgebakende stukken; op zijn Antwerps of Maastrichts doorsneden door een wandel- en fietspad. Het oogt werkelijk feestelijk.

Ook prof. Henk Goudappel, die als adviseur in een groot aantal steden de aanzet gaf tot voetgangersgebieden en destijds juryvoorzitter van de Brink-prijsvraag, is er enthousiast over: 'Als je weet hoe de Brink was! Een samenraapsel van bestratingen, een uitermate ongedifferentieerde ruimte zonder uitstraling. Niet meer eigenlijk dan een intensief gebruikt parkeerplein met veel verkeer. Maar het huidige gebruik van de binnenstad als de binnenkamer van de stad eist dat er duidelijk herkenbare ruimten zijn.'

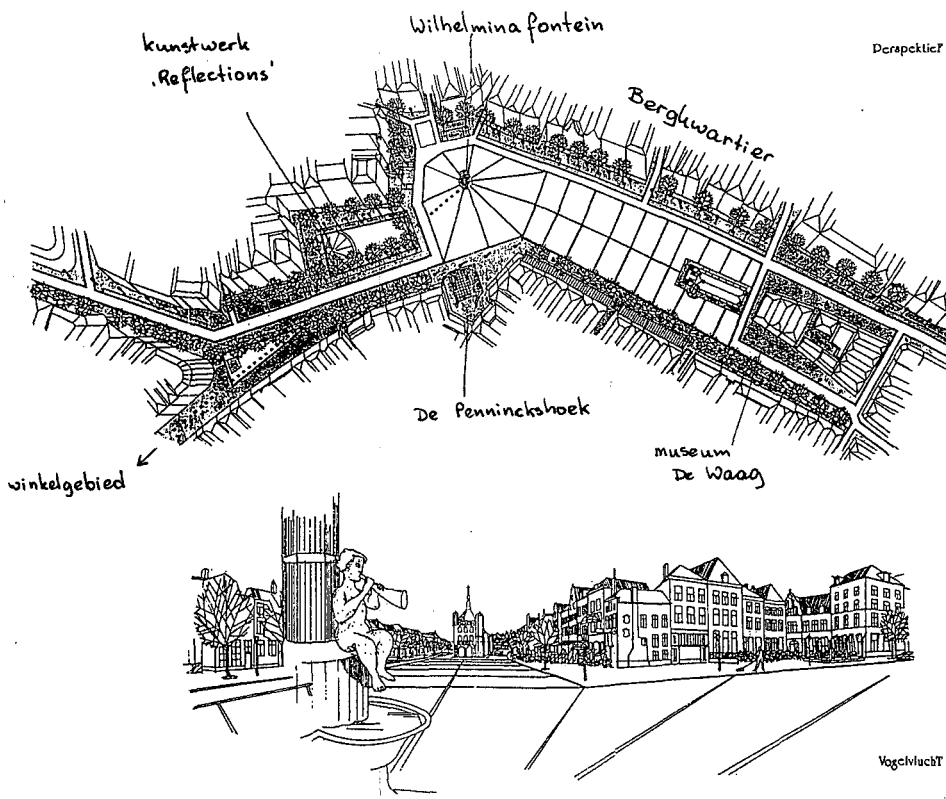
Horeca ook enthousiast

'Wat me bijzonder overtuigt, is de wijze waarop het plein afgegraven is. Het heeft nu bijzonder veel kracht gekregen. De Waag staat weer op een plateau. Het werk heeft een explosie van terrassen met zich meegebracht. De noordwand van het plein is nooit zo horeca-achtig geweest en nu wil de één na de ander er horeca vestigen. Dat spoort met het beleid van de gemeente, die de Brink een horeca-functie wil geven, mede om de criminaliteit beter te kunnen bestrijden. Er zijn nu ook gegadigden voor allerlei voorzieningen. Het is een heel belangrijke economische impuls voor de binnenstad.'

Ontwerper Aad Trompert heeft een lange weg moeten afleggen om zijn ideeën te realiseren: 'De horeca wilde graag terrassen, de fietsersbond wilde graag vrij kunnen fietsen. De brandweer stelde eisen aan bereikbaarheid, de politie wilde graag het parkeerbeleid handhaven, waardoor er obstakels moesten komen om te verhinderen dat auto's overal kunnen komen. Bij de winkeliers waren er grote weerstanden om de Brink autovrij te maken. Maar nu wil men zelfs voorstellen om de auto's die aan de zuidkant nog zijn blijven staan, ook maar weg te halen, om de horeca ook daar meer ruimte te geven. Het lijkt wel of men door de operatie kwaliteitsbewuster is geworden.'

Bergkwartier

Een aan de Brink verwant, maar toch heel ander verhaal is het *Bergkwartier*. Een hoogtepunt voor de monument-gevoelige ziel. De NV Bergkwartier – u leest er elders in dit blad over – heeft

Schets van de herinrichtingsplannen voor de Brink.

het historische wijkje in de loop der jaren vertroeteld en verwend. De NV is nu met het plan gekomen ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan twee architecten te vragen met ideeën te komen. Behalve Aad Trompert is dat *Frans van der Werf*. Ze moeten ideeën leveren die uiteindelijk de inrichting van de openbare ruimte wat spannender kunnen maken. Het is geen prijsvraag en – in de bewoordingen van Goudappel – de ontwerpers hebben geen ‘uitvoeringsverplichting’, wat heel chic klinkt. Integendeel, het is nog maar de vraag of een van hen, of beiden, of iemand anders, een opdracht krijgt het Bergkwartier opnieuw in te richten. Maar een mooie brochure en een symposium zitten er in elk geval in. Samen met Goudappel en Trompert loop ik door het wijkje, on-nederlands klimmend in de richting van de Bergkerk. Exact dezelfde kerk, op precies dezelfde schaal, is ook in het Letlandse Riga gebouwd. Ik vraag me af hoe urgent herinrichting van het wijkje is. Een roimmeltje is het geenszins. Goudappel echter, die zelf vele jaren in het Bergkwartier gewoond heeft, heeft een harder oordeel. Hij vindt het wijkje saai ingericht. ‘Tijdens de restauraties’, zegt hij, ‘moesten rioleringen gelegd worden. De stoepbanden keerden toen niet meer terug, men heeft klinkertjes, kleine keitjes, gelegd met een bolvorm die helemaal niks zegt en nergens toe uitnodigt.’ Hij wijst op andere gebreken. Een ‘trappenvlucht’ van 40 treden vanuit de Bergkerk die ‘op geen enkele

manier in de ruimte staat’. Het Bergkerkplein is onduidelijk geprofileerd. Vroegere ‘voorruimtes’ worden nu alleen door auto’s gebruikt. De Prinsenplaats, een door aardige nieuwbouw omgeven pleintje, waar kansen zijn blijven liggen. Objecten, volgens hem, waarbij de vingers van ontwerpers gaan jeuken. Hij is verrukt van het Sassenstraatje, het enige hoge trappenstraatje in Nederland. ‘Ik kan er nog een trap bijmaken!’ zegt Trompert, wijzend op een parallel, geleidelijk aflopend straatje. *Heeft het er vroeger dan zo uitgezien?* ‘Dat zou ik eerlijk gezegd niet weten’, zegt Henk Goudappel.

Bobbejaanland

‘Het Bergkwartier’, zegt Goudappel, ‘moet bereikbaar zijn. Het is geen voetgangersgebied in de commerciële zin, maar een woon- en activiteitengebied; er zit nog een aantal kleinschalige bedrijven, zelfs een aannemersbedrijf. Aan de andere kant is de wijk toeristisch zo aantrekkelijk, dat een zekere nadruk op de wandelfunctie gelegd mag worden. Er zijn plekken waar iedereen zijn foto wil maken, maar waar nu steeds auto’s in de weg staan.’ *Maar moet het als in Brugge of Gent?* ‘Daar gaat het sterk de richting op van een nieuw Bommelstein of Bobbejaanland, de nostalgische sfeer. Daar wordt in de vorm van een warme bakker-stijl aan een bepaalde publieksverwachting voldaan. Ik hoop, dat er hier een nieuwe impuls wordt gegeven aan het omgaan met historische ruimten in deze tijd. Je moet weliswaar de historie kunnen herkennen, het verhaal van de

ruimte moet in stand blijven. Maar er moeten ook voorzieningen zijn die vertellen wat er nu mogelijk is.’

Commedia dell’arte

Aad Trompert denkt met nadruk na over het huidige gebruik van de ruimte. Kan hij een boekje open doen over zijn ideeën voor de wijk? Hij houdt zich nog wat op de vlakke. Zegt, dat door een betere inrichting ruimtes sprekender zullen worden. Praat over betere maatverhoudingen. De neiging in Nederland om bestratingen naar putjes en gootjes af te buigen. Belijningen die betekenis hebben voor het gebruik van de ruimte.

Auto’s in het Bergkwartier (foto Bert Franssen, 1993).

Ineens, concreter: ‘Ik heb in een toneelgroep gezeten. We speelden aan de voet van de Bergkerk een stukje Commedia dell’arte. Nou, ik vond het een hoogst ongelukkige plek. We stonden met de rug naar de kerk, vlak voor het poortje van de Prinsenplaats. Op zich een prachtige plek, maar er niet voor ingericht. Daar zijn veel betere oplossingen voor te bedenken. Bovendien: als er een bezoeker komt, wil hij ook wel eens ergens zitten, om te kunnen genieten van de omgeving. Dat kan op dit moment nauwelijks. En ook bewoners en bedrijven kun je het beter naar de zin maken.’ Een van de grote problemen in het Bergkwartier is het parkeerprobleem. Er staan niet eens zo veel auto’s, maar zo’n kleinschalige omgeving kan niet veel hebben. Trompert: ‘Dit is het meest nijpende probleem. De oplossing is niet onmiddellijk voorhanden.’ Wat niet wil zeggen dat hij er niet al over heeft nagedacht. Goudappel en Trompert weten al een stuk of wat plaatsen op te noemen die in ieder geval beschikbaar zijn of komen voor parkeren.

Van 'onbewoonbaar verklaard' tot een van de fraaiste straten van Deventer

RICHARD KERS

Wie bedentendage door het Deventer Bergkwartier loopt, kan zich nauwelijks voorstellen dat een groot deel van deze pittoreske buurt nog niet eens zo heel lang geleden het bord 'onbewoonbaar verklaard' kreeg opgespijkerd.

Dat de leefbaarheid in het Bergkwartier de laatste decennia flink is toegenomen, komt voor een groot deel voor rekening van de jubilerende *Stichting NV Bergkwartier*, verantwoordelijk voor een groot aantal restauraties in de Deventer binnenstad. De opwaardering van de Walstraat kan echter grotendeels op het conto worden geschreven van de bewoners zelf. Een belangrijke inspirator daarbij was en is de heer *J.W. Strik*, zelf woonachtig en (als anti-quair/taxateur) werkzaam in een straat waar het traditionele nabuurschap nog volop aanwezig is.

Geboren en getogen in de Assenstraat, op een steenworp afstand van zijn huidige woonomgeving, is de heer Strik zelf een rasechte Deventenaar. In 1963 vestigde hij zich reeds in de Walstraat, 'in een tijd dat de meeste panden nog waren dichtgespijkerd', zoals hij zelf zegt. De beslissing was in eerste instantie een puur economische: 'Alleen hier kon je een winkelpand kopen voor zo'n veertienduizend gulden. Bovendien vond ik de Walstraat een geschikte omgeving voor een antiekzaak.' Met de leefbaarheid van de straat was het echter droevig gesteld. 'De verpaupering had in de loop der tijd steeds verder doorgezet. Herstel van de woningen in de binnenstad bleek te duur te zijn, met name door de slechte staat waarin de meeste huizen verkeerden. Aan veel panden was sinds de datum van oplevering zelfs nog nooit iets gedaan. Met name in de periode na de oorlog besloten veel Deventenaren dan ook om de binnenstad te verlaten voor een mooie doorzonwoning in een buitenwijk, wat veel leegstand tot gevolg had.'

Leefbare woonomgeving

De heer Strik wenste zich echter niet zomaar bij de verpaupering neer te leggen. Integendeel zelfs: hij vatte het plan op om van de Walstraat de leef-

bare woonomgeving te maken die ze nu (gelukkig) is. Daarbij liet Strik zich vooral leiden door z'n liefde voor het Bergkwartier en de Walstraat en veel minder door commerciële motieven. 'Er zou op een gegeven moment een topless-bar komen in het pand waar nu Balkanrestaurant Bosna is gevestigd. Ik heb toen meteen besloten om dat pand te kopen. Hetzelfde geldt voor het pand waar drogisterij De Esculaap zit. Daar zou een sexboetiek komen. Samen met een paar andere participanten hebben we ook dat pand opgekocht. De voormalige vrouwengevangenis idem dito: dat heb ik meteen gekocht toen bekend werd dat het CAD-gebouw (consultatiebureau voor alcohol en drugs, red.) eventueel daarheen zou verhuizen. Nu omvat het pand twee kantoren, een kunstgalerie en een Italiaans restaurant.'

De laatste ontwikkelingen waartegen de bewoners van de Walstraat en masse in het geweer komen, zijn de plannen voor de vestiging van de discotheek aan de aangrenzende Houtmarkt. 'Dat betekent namelijk dat de Walstraat een looproute zal vormen tussen die discotheek en het verdere uitgaansgebied van Deventer, met alle gevolgen van dien. Daarom zijn we nu met de bewoners tegen de komst van die discotheek aan het procederen. Dat is ook een deel van de kracht van de Walstraat: met elkaar proberen we hier iets te bereiken. Hier tref je nog het echte nabuurschap. Naast de bewoners is uiteraard de Stichting NV Bergkwartier altijd heel belangrijk geweest voor de buurt.'

Geen speculant

Hoewel in het bezit van meerdere panden, heeft de heer Strik zich nog nooit opgeworpen als een speculant. 'Handel drijven met panden heb ik nooit gedaan. Ik heb zelfs nog nooit een pand verkocht. Het is me altijd uitsluitend te doen geweest om het

Gerestaureerd pand in de Walstraat (foto Hans Koerhuis)

opknappen van de buurt. Gaandeweg kwam ik in de gelegenheid om meer panden te kopen en ben ik gaan proberen om de straat nieuw elan te geven. Het is vaak echt liefdewerk. Zo verhuur ik een atelier met een complete woonruimte nog steeds voor vijfhonderd gulden per maand. En de vrouwengevangenis bijvoorbeeld, die wilde ik in eerste instantie niet eens kopen. Dat gebouw heeft maar liefst vijf jaar te koop gestaan. Ik vind het gewoon aardig om iets voor de straat te kunnen betekenen en op die manier ook andere particulieren enthousiast te maken.'

Richard Kers is PR-medewerker van de PC Heemschut Overijssel